

Összefoglaló az Európában elérhető integrált könyvtári rendszerekről és könyvtári szolgáltatási platformokról

Overview of integrated library systems and library services platforms available in Europe

Bebiák Magdolna
bebiak.magdolna@oszk.hu
könyvtárstatisztikai referens
MNMKK OSZK Könyvtári Intézet,
Kutatási és Elemző Osztály

Dancs Szabolcs
dancs.szabolcs@oszk.hu
a CELISR folyóirat főszerkesztője
MNMKK OSZK Könyvtári Intézet

Takácsné Bubnó Katalin
bubno.katalin@oszk.hu
osztályvezető
MNMKK OSZK Könyvtári Intézet,
Könyvtártudományi Szakkönyvtár

Beérkezett: 2024.09.20.

Elfogadva: 2024.11.08.

Publikálva: 2024.12.18.

Cite as / Így hivatkozd: Bebiák, M., Dancs, S., Takácsné, B. K. (2024) Összefoglaló az Európában elérhető integrált könyvtári rendszerekről és könyvtári szolgáltatási platformokról / Overview of integrated library systems and library services platforms available in Europe, Central European Library and Information Science Review (CELISR)

Az összefoglaló célja, hogy a felkutatható, hitelesnek tekinthető források alapján a lehető legtöbb nézőpontból láttassa, hogy az európai országok könyvtáraiban milyen integrált könyvtári rendszereket, illetve könyvtári szolgáltatási platformokat használnak. Az írás mindenekelőtt a nagyobb (tudományos, illetve köz-) könyvtárakra fókuszál. Az ismert, átfogó források adatait jócskán kiegészítettük további adatforrások felkutatásával, személyes kapcsolatfelvételeken keresztül történő adatgyűjtéssel. Az információkat rendszereztük, és táblázatokon és ábrákon keresztül próbáltuk tőlünk telhetően minél inkább áttekinthetővé, befogadhatóvá tenni. Hasznos volna az adatgyűjtést – a korlátozó lehetőségekhez mérten – tovább szélesíteni, kiküszöbölve a felhasznált források hiányos adatközléseinek alapuló, esetlegesen pontatlan tájékoztatást. Ezért is fogadunk örömmel minden olyan visszajelzést, amely segítségünkre lehet a gyűjtött adatok finomításában, kiegészítésében.

integrált könyvtári rendszerek, IKR, könyvtári szolgáltatási platformok, KSZP, európai könyvtárak

The study aims at providing an overview on the use of integrated library systems and library services platforms in libraries in European countries, based on available and reliable sources. The paper focuses primarily on larger (academic and public) libraries. The data from the known, comprehensive sources have been supplemented by a considerable amount of data, which was collected through seeking additional sources and making personal contacts. The information has been organised and tables and charts have been used to make it as clear and accessible as possible. It would have been useful to expand the data collection, as far as possible, to avoid potentially inaccurate information based on incomplete reporting by the sources used. Therefore, we welcome any feedback that could help refine and complete the data collected.

integrated library systems, ILSs, library services platforms, LSPs, European libraries

Bevezető

Az összefoglaló azzal a céllal készült, hogy a felkutatható, megbízható és hitelesnek tekinthető források alapján a lehető legtöbb nézőpontból láttassa, hogy az

európai országok könyvtáraiban milyen integrált könyvtári rendszereket, illetve könyvtári szolgáltatási platformokat használnak. (Vizsgálatunk – többek között a rendelkezésre álló kevés adat miatt – nem terjed ki az iskolai könyvtárakra, elsősorban a nagyobb (tudományos, illetve köz-) könyvtárakra fókuszáltunk.)

Az összefoglalóban a következő szempontok szerint csoportosítottuk a vizsgált rendszereket:

1. az érintett ország EU-tagsága szerint (EU-tag/nem EU-tag);
2. régió/földrész szerinti megoszlás alapján;
3. könyvtártípus szerint (köz- és/vagy tudományos könyvtárak);
4. az alapján, hogy az adott rendszer nyílt vagy nem nyílt forráskódú, illetve;
5. nemzetközi szinten (csak Európában/Európán kívül is), vagy csak egy adott európai országon belül használatos-e.

Az említett pontok mellett külön vizsgáltuk és feltüntettük a nemzeti könyvtárak szerepvállalását a konzorciumokban és a különféle ettől független együttműködésekben.

A szinopszisban szereplő és mellékletként elérhető táblázatokban alkalmazott csoportosítási szempontok:

- országok szerinti bontásban felkutatott rendszerek;
- csak Európában használt rendszerek;
- világszinten is használt rendszerek.

A kizárólag egy adott országban használt rendszereket külön táblázatban soroltuk fel.

Fogalomtisztázás

Az elmúlt évtizedben megjelent a forráskezelő rendszereknek (*resource management system*) egy új kategóriája, amely oly mértékben eltér a korábbi fejlesztésektől, hogy már nem tekinthetünk rá úgy, mint az integrált könyvtári rendszerek (IKR) új generációjára. Ezek az ún. könyvtári szolgáltatási platformok (*library services platform*, KSZP), amelyek legfőbb ismérvei:

1. műszaki szempontból:
 - a felhőtechnológia és a többügyletes megoldások (multitenancy) alkalmazása;
2. a forráskezelés oldaláról:
 - formátumsemlegesség (elektronikus és nyomtatott dokumentumok egységes kezelése), a korábbi kiegészítő technológiák (pl. elektronikusforrás-kezelő rendszerek, digitálisobjektum-kezelők, linkfeloldók) ötvözése/integrálása egy átfogó rendszerben (Dancs 2016).

A KSZP-k tekintetében az alábbi piacvezető rendszereket említhetjük:

- Alma¹ (fejlesztő/forgalmazó: Ex Libris): egy forprofit cég által fejlesztett kereskedelmi (proprietary) szoftver;
- WorldShare Management Services² (fejlesztő/forgalmazó: OCLC): egy nonprofit vállalat kereskedelmi terméke;
- FOLIO³ (fejlesztő/forgalmazó: EBSCO) egy forprofit támogatással megvalósuló nyílt forráskódú rendszer.

Európában elsősorban az *Alma* és – kisebb mértékben – a *WorldShare Management Services* terjedt el.

Továbbra is jelen vannak a kontinens piaci szereplői közt olyan gyártók/for-galmazók, amelyek Integrated Library System (integrált könyvtári rendszer, IKR) megnevezésű rendszereket kínálnak vállalatok, könyvtárak és egyéb intézmé-nyek számára. Termékeik közül mindenekelőtt a Koha,⁴ a Symphony⁵ és a Spy-dus⁶ érdemel említést.

Adatgyűjtés, források

Az adatgyűjtés szempontjából a lényegi kiinduló forrás Marshall Breeding éves jelentésének 2024. évi kiadása, illetve a szerző által fejlesztett és karbantartott Library Technology Guides oldal, amely további részletes információkkal szolgál az egyes rendszerek elterjedtségéről (Breeding 2024; Library Technology Guides 2024a). Megjegyeznénk, hogy Breeding adatgyűjtése elsősorban az amerikai piacra fókuszál, illetve a piacvezető vállalatoknak a szerző rendelkezésére bo-csátott adataira épül, európai perspektívából tekintve hiányoznak belőle, illetve nem naprakészek – többek között – az egyes országos viszonylatokban fejlesztett és implementált megoldásokra vonatkozó információk.

Az adatgyűjtésünk ezért kiegészült további internetes források felkutatásával (kulcsszavas keresés), valamint hazai és külföldi szakemberek megkerésésével e-mailen történő személyes érdeklődés formájában. (Egy kiegészítő kutatás tartalmazhatná a kompetens intézmények és szakemberek kérdőíves megke-resését.) A kulcsszavas keresés során – elsősorban a kevésbé feltárt régiók vo-natkozásában – angol és az érintett nemzet nyelvére lefordított fogalmakat is használtunk, így sikerült bővebb információhoz jutnunk például az albán és a horvát rendszerhasználatot illetően. Személyes megkeresések nyomán szerez-tünk további adatokat többek között a csehországi, franciaországi, lengyelorszá-gi, romániai, szerbiai, szlovákiai és ukrainai helyzetről.

A lefedettség ellenőrzése céljából a gyűjtött adatok összevetésre kerültek az IFLA *Library Map of the World* információival (IFLA 2024). A felhasznált különbö-ző forrásokból származó adatok elemzése lehetőséget nyújtott az információk kontextusba helyezésére, az összkép mozaikszerű összeillesztésére.

Az adatgyűjtés eredményeinek elemzésekor az alábbi kutatási korlátok (fenn-tartások) figyelembevételével jártunk el:

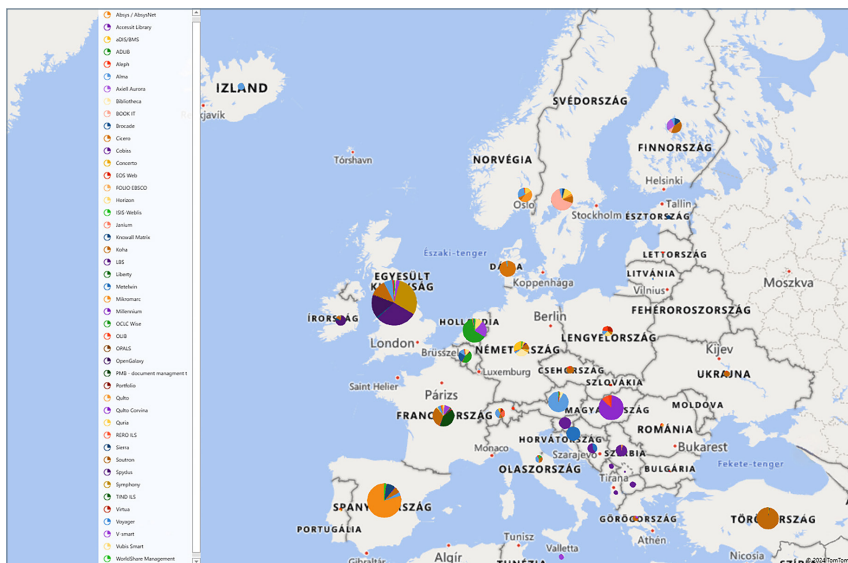
- *Library Technology Guides* oldal:
 - Breeding adatgyűjtési módszere az volt, hogy a megszólított szállítók egy kérdőívet töltöttek ki az adott évben elért eladási eredményeikről, a szerző ezeket az adatokat a nyilvánosan elérhető egyéb információforrások alapján egészítette ki. Ez az eljárás azonban behatárolja a lehetőségeket például a nem jelentős piaci szereplők által fejlesztett (in-house jellegű) fejlesztések esetén;
 - A *Library Technology Guides* oldalon hiányzik az aktualizálás dátuma, hogy az adatokat pontosan mikor frissítették utoljára az egyes országok, szállítók, illetve rendszerek tekintetében. Elérhető friss adatok, azonban ez nem jelenthető ki minden lekérdezéssel kapcsolatban. A 2023-as és 2024-es évekre vonatkozó információkat több esetben más forrásból pontosítottuk.
- *IFLA Library Map of the World*:
 - Az egyes országok adatait nem frissítették egységesen évente, ezek 2018 és 2023 közöttiek;
 - Az adatgyűjtés során az iskolai könyvtárak által használt IKR-eket elkülönítettük. Emiatt egyes értékek eltérhetnek a forrásban szereplő adatoktól.

„A lefedettség ellenőrzése céljából a gyűjtött adatok összevetésre kerültek az IFLA Library Map of the World információival.”

Összesen 21 210 európai könyvtárról találtunk adatot az általuk használt rendszerekre vonatkozóan. Ez a szám – az IFLA Library Map of World oldalán található információk alapján – a vizsgált országok könyvtárainak 17,70%-át fedi le (1. táblázat – 1. melléklet: Európai országok könyvtárainak száma az IFLA Library Map of World kategóriái és adatai szerint (2018–2023)).

Ábrák, kimutatások

Az Európában fellelhető, a nemzetközi piacon jelen lévő IKR/KSZP-megoszlást térképdiagramon jelenítettük meg (1. ábra), amely a 2. táblázat – 2. melléklet: A nemzetközi szinten implementált rendszerek telepítésének megoszlása országos bontásban adatait ábrázolja. A diagram áttekintést ad az egyes országokban használt rendszerek sokszínűségéről, ez alól kivételt képeznek az egyetlen implementációval rendelkező rendszerek.

1. ábra: Nemzetközi piacon jelen lévő IKR-ek/KSZP-k Európában

Rendszer neve	Hol használják?	Összeg / Könyvtárak száma (db)	Összeg / Könyvtárak száma (%)
Koha	Európán kívül is	2621	14,59%
Absys/AbsysNet	csak Európában	1982	11,03%
Alma	Európán kívül is	1746	9,72%
Spydus	Európán kívül is	1431	7,97%
Symphony	Európán kívül is	1322	7,36%
Qulto Corvina	csak Európában	1113	6,20%
OCLC Wise	Európán kívül is	889	4,95%
Cobiss	csak Európában	841	4,68%
OpenGalaxy	Európán kívül is	714	3,97%
BOOK IT	csak Európában	689	3,84%
Cicero	Európán kívül is	535	2,98%
V-smart	Európán kívül is	530	2,95%
Metelwin	csak Európában	469	2,61%
Sierra	Európán kívül is	445	2,48%

„Összesen 21 210 európai könyvtárról találtunk adatot az általuk használt rendszerekre vonatkozóan. Ez a szám ... a vizsgált országok könyvtárainak 17,70%-át fedi le.”

Rendszer neve	Hol használják?	Összeg / Könyvtá- rak száma (db)	Összeg / Könyvtárak száma (%)
PMB - docu- ment ma- nagment tool	Európán kívül is	389	2,17%
Aleph	Európán kívül is	279	1,55%
Mikromarc	csak Európában	229	1,27%
Quria	Európán kívül is	221	1,23%
Vubis Smart	Európán kívül is	203	1,13%
Bibliotheca	csak Európában	189	1,05%
aDIS/BMS	csak Európában	149	0,83%
Axiell Aurora	Európán kívül is	126	0,70%
Brocade	csak Európában	123	0,68%
OLIB	Európán kívül is	123	0,68%
WorldShare Management	Európán kívül is	120	0,67%
Virtua	Európán kívül is	118	0,66%
Horizon	Európán kívül is	86	0,48%
RERO ILS	Európán kívül is	62	0,35%
Concerto	Európán kívül is	25	0,14%
Qulto	csak Európában	25	0,14%
Millennium	csak Európában	19	0,11%
LBS	csak Európában	17	0,09%
FOLIO EBSCO	Európán kívül is	16	0,09%
OPALS	Európán kívül is	15	0,08%
Knowall Matrix	Európán kívül is	13	0,07%
Portfolio	Európán kívül is	13	0,07%
Liberty	Európán kívül is	10	0,06%
TIND ILS	Európán kívül is	10	0,06%
EOS Web	Európán kívül is	9	0,05%
Voyager	Európán kívül is	8	0,04%
ADLIB	csak Európában	6	0,03%
ISIS-Weblis	Európán kívül is	4	0,02%
Libero	Európán kívül is	4	0,02%
Bibliovation	Európán kívül is	3	0,02%
Accessit Lib- rary	Európán kívül is	3	0,02%
Amicus	csak Európában	3	0,02%
Soutron	Európán kívül is	3	0,02%
Evergreen	Európán kívül is	2	0,01%
Janium	Európán kívül is	2	0,01%
GLAS	Európán kívül is	1	0,01%

„...összesen
58 db rendszert
használnak
Európában – ezek
75,86%-át (44 db)
Európán kívül is
implementálták.”

Rendszer neve	Hol használják?	Összeg / Könyvtárak száma (db)	Összeg / Könyvtárak száma (%)
Minisis	Európán kívül is	1	0,01%
ABCD	Európán kívül is	1	0,01%
Oliver	Európán kívül is	1	0,01%
Simple Little Library System	Európán kívül is	1	0,01%
Winisis	Európán kívül is	1	0,01%
DB/Textworks	Európán kívül is	1	0,01%
OTHER	Európán kívül is	1	0,01%
LibraryThing	Európán kívül is	1	0,01%
Végösszeg		17 963	100,00%
Jelmagyarázat: - csak Európában használt			

3. táblázat: A telepített nemzetközi könyvtári rendszerek megoszlása európai viszonylatban táblázatos formában

Összeurópai viszonylatban elmondható, hogy – a rendelkezésre álló adatok alapján – a nyílt forráskódú Koha a legtöbb intézményben telepített forráskezelő rendszer. Ez a jó pozíció jelentős mértékben betudható Törökországnak, hiszen 965 intézményük tette le a voksát a Koha mellett, miközben ugyancsak jelentős számban használják a könyvtárak ezt a rendszert az Egyesült Királyságban (477), Franciaországban (311) és Finnországban (185) is. Az összesített listán második helyen szereplő Absys/AbsysNet a spanyolországi közkönyvtárak jelentős részében működő IKR, amelyet Európa számos más országában használnak a Cervantes Intézet könyvtárai. A zárt rendszerű Alma harmadik helyezése nagyrészt a platformot használó 799 ausztriai könyvtárnak köszönhető.

A 3. táblázat adatai alapján összesen 58 db rendszert használnak Európában – ezek 75,86%-át (44 db) Európán kívül is implementálták.

Az egyes rendszerek egyéb szempontok szerint is kategóriákba sorolhatók, így például: nyílt forráskódú/kereskedelmi; konzorciális beszerzés/egyedi felhasználás; intézmény típusa; EU-tagság; régió stb.

Az európai országokban használt rendszereket technológiai szempontú (IKR/KSZP), licencek (felhasználási jogok) szerinti (nyílt forráskódú/kereskedelmi) és könyvtártípus alapján is csoportosítottuk (4. táblázat).

A kontinensen alkalmazott 58 különböző rendszer technológiai szempontú besorolása alapján 13,80% KSZP (8 db), 86,20% IKR (50 db). Valószínűsíthetjük, hogy ez a jelentős különbség leginkább a KSZP-k jelenleg még rendkívül magas beszerzési költségeinek tudható be.

A felhasználási jogok tekintetében 10,34% a nyílt forráskódú rendszerek aránya, ezeket túlnyomó többségben közkönyvtárak használják, szemben a 89,66%-ban használt nem nyílt forráskódú, kereskedelmi rendszerekkel, amelyeket mind a közkönyvtárak, mind a tudományos könyvtárak működtetnek.

Rendszer neve	IKR / KSZP	Nyílt forráskódú	Közkönyvtár és / vagy tudományos könyvtár általi használat Európában
Evergreen	IKR	igen	közkönyvtárak
RERO ILS	IKR	igen	közkönyvtárak
Cicero	IKR	igen	közkönyvtárak

„A kontinensen alkalmazott 58 különböző rendszer technológiai szempontú besorolása alapján 13,80% KSZP (8 db), 86,20% IKR (50 db).”

Rendszer neve	IKR / KSZP	Nyílt forrás-kódú	Közkönyvtár és / vagy tudományos könyvtár általi használat Európában
Koha	IKR	igen	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Absys/AbsysNet	IKR	nem	közkönyvtárak
Axiell Aurora	IKR	nem	közkönyvtárak
Bibliotheca	IKR	nem	közkönyvtárak
BOOK IT	IKR	nem	közkönyvtárak
Brocade	IKR	nem	közkönyvtárak
Concerto	IKR	nem	közkönyvtárak
Mikromarc	IKR	nem	közkönyvtárak
Vubis Smart	IKR	nem	közkönyvtárak
Minisis	IKR	nem	közkönyvtárak
Portfolio	IKR	nem	közkönyvtárak
OCLC Wise	IKR	nem	közkönyvtárak
OpenGalaxy	IKR	nem	közkönyvtárak
Spydus	IKR	nem	közkönyvtárak
Symphony	IKR	nem	túlnyomó részben közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
V-smart	IKR	nem	túlnyomó részben közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Janium	IKR	nem	túlnyomó részben közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Aleph 500	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Accessit Library	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
ADLIB	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Bibliovation	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
LibraryThing	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Metelwin	IKR	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Libero	IKR	nem	közkönyvtárak és túlnyomó részben tudományos könyvtárak
aDIS/BMS	IKR	nem	közkönyvtárak és túlnyomó részben tudományos könyvtárak
Amicus	IKR	nem	tudományos könyvtárak
DB/Textworks	IKR	nem	tudományos könyvtárak
GLAS	IKR	nem	tudományos könyvtárak
ISIS-Webdis	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Knowall Matrix	IKR	nem	tudományos könyvtárak

Rendszer neve	IKR / KSZP	Nyílt forrás-kódú	Közkönyvtár és / vagy tudományos könyvtár általi használat Európában
LBS	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Liberty	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Millennium	IKR	nem	tudományos könyvtárak
OLIB	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Oliver	IKR	nem	tudományos könyvtárak
OPALS	IKR	nem	tudományos könyvtárak
OTHER	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Qulto	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Simple Little Library System	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Soutron	IKR	nem	tudományos könyvtárak
TIND ILS	IKR	nem	tudományos könyvtárak
ABCD	IKR	nem	tudományos könyvtárak
EOS Web	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Winisis	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Virtua	IKR	nem	tudományos könyvtárak
Voyager	IKR	nem	tudományos könyvtárak
PMB - document management tool	KSZP	igen	közkönyvtárak
FOLIO EBSCO	KSZP	igen	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Quria	KSZP	nem	közkönyvtárak
Alma	KSZP	nem	közkönyvtárak és túlnyomó részben tudományos könyvtárak
COBISS	KSZP	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Horizon	KSZP	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
Sierra	KSZP	nem	közkönyvtárak és tudományos könyvtárak
WorldShare Management	KSZP	nem	tudományos könyvtárak
Jelmagyarázat: - nyílt forráskódú rendszerek			

4. táblázat: Az európai országokban implementált nemzetközi rendszerek technológiai szempontú, licenck szerinti és könyvtártípus alapján történő csoportosítása (saját szerkesztés)

Az Európára vonatkozó megállapításokat *Marshall Breeding* globális piachoz kapcsolódó állásfoglalása tükrében tettük meg. (5. táblázat – **3. melléklet:** A nemzetközi szinten implementált rendszerek rangsora az Európai Unió országai tekintetében (saját szerkesztés), 6. táblázat – **4. melléklet:** A nemzetközi szinten implementált rendszerek rangsora a nem EU-tagországok tekintetében (saját szerkesztés).

Az implementált rendszerek tekintetében szembeűnő a különbség az EU- és nem EU-országok esetében.

Látványos, hogy amíg az uniós országokban a csak spanyol nyelvterületen használt Absys, a nemzetközi, többnyelvű rendszerek közül pedig az Alma KSZP

a piacvezető, addig az EU-n kívüli országokban található könyvtárak a nyílt forráskódú Kohát részesítik előnyben, ami feltehetően – legalább részben – finansziális okokra vezethető vissza.

A Koha elterjedtsége ugyanakkor a tagországokban is jelentős, ami mögött a nyílt forráskódú rendszerek könnyebb testreszabhatósága, a speciális használói igényekhez igazíthatósága húzódhat meg (szemben a zárt rendszerek kínálta lehetőségekkel).

Természetesen az államok két halmazát jellemző állítások nem érvényesíthetők az egyes országok szintjén. Így például, míg Ausztriában vagy az Egyesült Királyságban jelentős számban találhatunk Alma-telepítéseket, addig Franciaországban a nyílt forráskódú PMB, Dániában a Cicero könyvtári rendszer jóval elterjedtebb, mint az Ex Libris terméke.

Régióként a következők állapíthatók meg a nemzetközi szinten implementált könyvtári rendszerek vonatkozásában a 7. táblázat – **5. melléklet: Dél-Európa (saját szerkesztés)**, a 8. táblázat – **6. melléklet: Délkelet-Európa (saját szerkesztés)**, a 9. táblázat – **7. melléklet: Észak-Európa (saját szerkesztés)**, 10. táblázat – **8. melléklet: Kelet Európa (saját szerkesztés)**, 11. táblázat – **9. melléklet: Közép-Európa (saját szerkesztés)** és a 12. táblázat – **10. melléklet: Nyugat-Európa (saját szerkesztés)** alapján:

Európa mind a hét régiójában jelentős azon nemzetközi rendszerek aránya, amelyeket Európán kívül is használnak: régióként 66,67% és 86,84% között mozog. Mind a hat régióban kivétel nélkül jelen lévő rendszerek: Aleph és Koha.

A csak Európában használt nemzetközi rendszerek darabszámát, ezek arányát, illetőleg az ezen rendszereket használó könyvtárak arányát az egyes régiókon belül a 13. táblázatban összesítettük.

Régió	Talált rendszerek (db)	Ebből csak Európában használt rendszerek			Európán kívül is használt rendszerek aránya a régióon belül
		db	aránya a régióon belül	könyvtárak aránya	
Dél-Európa	26	5	19,23%	74,06%	80,77%
Közép-Európa	32	8	25,00%	50,48%	75,00%
Délkelet-Európa	18	6	33,33%	49,39%	66,67%
Észak-Európa	19	4	21,05%	35,59%	78,95%
Nyugat-Európa	38	5	13,16%	2,40%	86,84%
Kelet-Európa	3	1	33,33%	1,49%	66,67%

13. táblázat: Európában implementált nemzetközi rendszerek régióként összesítve használat szerint

A csak Európában használt rendszerekre vonatkozó arányszámok mögött a következő rendszertelepítések húzódnak: Dél-Európában a korábban említett spanyolországi Absys/Absysnet (74,06%), Közép-Európában a magyarországi könyvtárakban használt Qulto Corvina és a Szlovéniában használt Cobiss (50,48%), Délkelet-Európában a régióban több ország által használt Cobiss és a horvátországi Metelwin (49,39%), míg Észak-Európában a svédországi BOOK IT és a norvégiai Mikromarc (35,59%).

Csak egy adott európai országban használt rendszerek

A rendelkezésre álló adatok alapján a – világviszonylatban és az egyes európai országokban egyaránt használt rendszereket tartalmazó – 2. táblázat számadataihoz képest jelentős az a 18,07%-os arány, amelyet a 3247 darab különböző, kizárólag egy adott európai országban használt rendszer alkot.

A vizsgált 46 európai országból 25 ország esetében nem találtunk adatot arra vonatkozóan, hogy vannak-e kizárólag az adott országban használt rendszerek, míg a többi 21 ország esetében is csak Magyarország tekintetében tudtunk teljes körű, pontos adatokat feltüntetni az Országos Kulturális Statisztika⁷ adatai alapján (2022). A csak európai országokban használt 58 nemzetközi rendszer mellett 73, az adott országban fejlesztett és használt rendszert is találtunk (13. táblázat).

EU-tag?	Európa	Országok	Csak az adott országban használt IKR-ek/KSZP-k	Összesen
igen	Dél	Olaszország	ClarisNG (67), SbnWeb (4), Sebina (26), Biblionauta (2), BIBLIOWin (3), Alexandrie ((1), ExtraWay (1)	104
igen	Dél	Spanyolország	DIGIBIB (33), Colilo (12), LIBERMARC (1), TECHLIBplus (2)	48
igen	Dél	Portugália	Gestao Integrada de Bebliotecas (2), BIBLIObase (3)	5
igen	Dél	Ciprus	ABEKT (1)	1
igen	Dél	Málta	n. a.	
nem	Dél	Andorra	n. a.	
		San Marino		
		Vatikán (Szentaszén)		
igen	Délkelet	Horvátország	CROLIST (3), ZaKi (26)	29
igen	Délkelet	Románia	TINREAD (2), ToREAD (1)	3
igen	Délkelet	Bulgária	n. a.	
		Görögország		
nem	Délkelet	Törökország	YordamBT (117), BLISS (1), KYBELE (2)	120
nem	Délkelet	Albánia	n. a.	
		Bosznia-Hercegovina		
		Koszovó		
		Montenegró		
		Észak-Macedónia		
		Szerbia		
igen	Észak	Finnország	Origo (175), PallasPro (76), Prettylib (2), Libra.fi (28), Abilitia Kirjasto (12)	293
igen	Észak	Svédország	Pulsens Biblioteksystem (4), X-ref (1), Libra.se (168)	173
igen	Észak	Litvánia	LIBIS (2)	2

EU-tag?	Európa	Országok	Csak az adott országban használt IKR-ek/KSZP-k	Összesen
igen	Észak	Dánia	n. a.	
		Észtország		
		Lettország		
nem	Észak	Norvégia	BIBLIOPIL (128), Tidemann (9)	137
nem	Észak	Izland	n. a.	
nem	Kelet	Ukrajna	Irbis (18), Ukrainskiy Fondovij Din (5), Inform-Systema (2), UFD/Library (2), Absotheque Unicode (2), LiberMedia (2)	31
nem	Kelet	Fehéroroszország	n. a.	
		Moldova		
igen	Közép	Magyarország	HunTéka (430), saját fejlesztésű (6), LibMate (1), Szikla (505), Szirén (126), Textlib (503)	1 571
igen	Közép	Lengyelország	PATRON (9), SOWA (19), PROLIB (20), MAK (18), Mateusz (6), MOL (5), VTLS (2), Libra2000 (10)	89
igen	Közép	Németország	Sunrise (52), ISIS - WEBLIS (2), SPIRES (1), LCS - Library Control System (1), BVS (1), PICA (2), SISIS (2)	61
igen	Közép	Ausztria	Alephino (1), BIBOS (1)	2
igen	Közép	Csehország	Advanced Rapid Library (1)	1
igen	Közép	Szlovákia	DaWINci (1)	1
igen	Közép	Szlovénia	n. a.	
nem	Közép	Svájc	Invenio (1), Bibliomaker (1)	2
nem	Közép	Liechtenstein	n. a.	
igen	Nyugat	Franciaország	Aloés (5), Carthame (16), Flora (7)	28
igen	Nyugat	Hollandia	n. a.	
		Belgium		
		Írország		
		Luxemburg		
nem	Nyugat	Egyesült Királyság	Heritage (22), Library Management Cloud (481), helyi fejlesztés (40), C2 (2), Dserve (1)	546
nem	Nyugat	Monaco	n. a.	
			Összesen	3247
Jelmagyarázat: - nem EU tag				

14. táblázat: Csak az adott európai országban használt IKR-ek/KSZP-k

Nemzeti könyvtárak szerepe a konzorciális beszerzésekben/fejlesztésekben az európai országokban

Európa nemzeti könyvtári tekintetében minden országra kiterjedő, általános megállapítást a beszerzés és szolgáltatás területén nem lehet tenni.

„Európa nemzeti könyvtári tekintetében minden országra kiterjedő, általános megállapítást a beszerzés és szolgáltatás területén nem lehet tenni.”

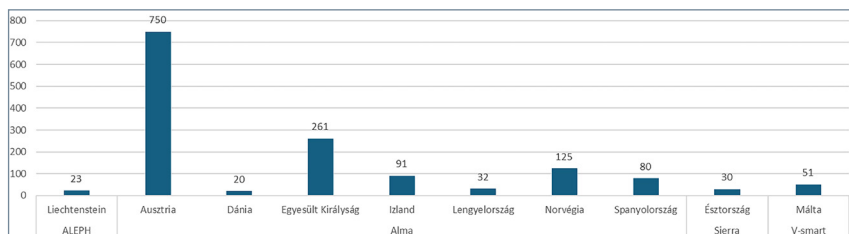
A 15. táblázatban (11. melléklet: *Európai országok nemzeti könyvtárai által használt IKR-ek/KSZP-k*) csoportosítva találhatók:

- az egyes nemzeti könyvtárakban használt IKR-ek/KSZP-k;
- az olyan konzorciumok, amelyekben a nemzeti könyvtár valamilyen feladattal részt vett;
- az ország más könyvtárainak száma, ahol a nemzeti könyvtárban használt IKR-t/KSZP-t telepítették, valamint;
- az adott országban nagyszámban használt nemzetközi IKR/KSZP rendszerek.

A rendelkezésre álló adatok alapján a következő megállapítások tehetők:

- a vizsgált 45 országból 5 esetében (Fehéroroszország, Franciaország, Monaco, Moldova és Vatikán) jelenleg nem áll rendelkezésünkre információ a Library Technology Guides oldalán a nemzeti könyvtárakban használt IKR-ről/KSZP-ről;
- 40 országból 10 nemzeti könyvtár tagja olyan konzorciumnak, amely az országban található más könyvtárak számára is a nemzeti könyvtárban használt IKR-t/KSZP-t szerezte be, és ebből 5 nemzeti könyvtár felelős szerepet vállalt a rendszer beszerzésében (Liechtenstein – Aleph; Ausztria, Dánia, Spanyolország – Alma; Málta – V-smart).

A 2. ábra a 15. táblázat – 11. melléklet adataiból azoknak a konzorciumoknak a létszámát (a konzorciumban szereplő tagkönyvtárak számát) mutatja be a használt IKR-ek szerint csoportosítva, ahol a nemzeti könyvtár is része a konzorciumnak. (Finnországot nem szerepeltettük a diagramon, tekintettel arra, hogy bár szoros együttműködés van a nemzeti könyvtár és 17 tudományos és szakkönyvtár között a Koha rendszer fejlesztését és használatát illetően, hivatalosan ez az együttműködés nincs konzorciumként nevesítve.)

2. ábra: Tagkönyvtárak száma azokban a konzorciumokban, ahol a nemzeti könyvtár is része a konzorciumnak

Európa 37 országa közül 32 nemzeti könyvtáránál nem találtunk közvetlen szerepkört a nemzeti könyvtárban használt IKR/KSZP rendszernek az adott ország más könyvtárai számára történő beszerzése/szolgáltatása tekintetében. Valószínűsíthető, hogy ezekben az országokban a nemzeti könyvtártól teljesen függetlenül zajlanak az ez irányú folyamatok.

5 országban a nemzeti könyvtár által is használt IKR/KSZP beszerzésére a nemzeti könyvtártól függetlenül jött létre konzorcium (Egyesült Királyság, Románia – Aleph, Egyesült Királyság, Svájc – Alma, Finnország, Görögország – Koha) (15. táblázat – 11. melléklet).

Az alábbiakban néhány országgal kiemelten, részletekbe menőbben is foglalkozunk. A kiválasztott területek példaként szolgálnak arra a sokszínűségre, amely a régióként változó módon, illetve a közigazgatási rendszerek eltérései alapján differenciáltan megvalósuló együttműködések jellemzői.

„Európa 37 országa közül 32 nemzeti könyvtáránál nem találtunk közvetlen szerepkört a nemzeti könyvtárban használt IKR/KSZP rendszernek az adott ország más könyvtárai számára történő beszerzése/szolgáltatása tekintetében.”

Lengyelország

A szűkebb régiókban megvalósuló állami kezdeményezésű konzorciális beszerzések közül érdemes külön kiemelni a Lengyel Nemzeti Könyvtár által koordinált együttműködést, amelyhez 130 – különböző típusú – lengyelországi könyvtár csatlakozott. A „Nemzeti Olvasásfejlesztési Program 2.0 2021–2025” részeként megvalósuló, a nemzeti könyvtáron keresztül finanszírozott projekt keretében került sor a felhőalapú *Alma* platform (és a *Primo VE* discovery) implementálására. Az együttműködés legfontosabb előnyeként említik a könyvtári közös (osztott) katalogizálás valós idejű megvalósítását, amely kétségkívül növeli a költséghatékonyt (Biblioteka Narodowa/Aktualności 2023; Biblioteka Narodowa 2024).

Finnország

Finnországban vezető könyvtár-informatikai megoldások sajátos „ökoszisztémájára” épülő együttműködés jött létre. A nemzeti könyvtár által koordinált, 17 tagot számláló konzorcium főként tudományos és szakkönyvtárakat tömörít. Az IKR-funkciók egy része a nemzeti könyvtár fejlesztői gárdája által támogatott és továbbfejlesztett Koha rendszerben valósul meg, a közös (vagy osztott) katalogizálás pedig az Alephben. A végfelhasználói keresőfelület mögött a VuFind discovery megoldást találjuk. A Koha a közkönyvtári szférában is elterjedt Finnországban, esetükben azonban a Koha-Suomi Oy (Koha-Finland) cég biztosítja a támogatást (National Library of Finland 2024; Hakulinen, I. 2024; Koha-yhteenliittymän organisaation 2024).

Dánia

Dániában a Library Technology Guides (2024b) oldalán feltüntetett információk alapján az Ex Libris Alma KSZP implementálása az önálló vásárlások mellett egy konzorciális beszerzés eredményeként valósulhatott meg a National License (RLD) consortium által (ICOLC 2024; Library Technology Guides 2024c).

A Danish Research Library Association DFFU és a LIBER 2024. évi tanulmánya alapján a konzorciumnak, amelyet a Dán Királyi Könyvtár vezet, jelenleg minimum 8 tagja van (Alexandra Institute 2024). (A nemzeti könyvtár Digitális Könyvtár projektjére vonatkozóan pontos adatokat a Dán Királyi Könyvtár 2012. évi jelentése tartalmaz (CENL 2012).)

A Cicero IKR 98-ból 97 önkormányzat támogatásával került a dán köz- és iskolakönyvtárakba. A rendszert hozzávetőlegesen 1500 könyvtár használja (Systematic 2024). Egy konzorcium általi kezdeményezésről van szó, amely magában foglalja az integrált könyvtári rendszer fejlesztését, egy új könyvtárkezelő rendszer létrehozását, az összes migrációhoz kapcsolódó részfeladatot és az új megosztott bibliográfiai és technikai infrastruktúra kialakítását. A tendert egy dán szoftverfejlesztő cég, a – Systematic által később felvásárolt – Dantek nyerte meg 2013-ban, és még abban az évben elkezdte a Cicero IKR fejlesztését (Breeding, 2018a). (Ezt megelőzően a dán köz- és iskolakönyvtárak közül 9 Integrát, 2 Alephot, 78 DDElibra rendszert használt (Breeding, 2018b). Ha a szolgáltatást igénybe vevő könyvtárak számát tekintjük, ez az egyik legnagyobb konzorciális együttműködés, amelynek célja egy közösen (megosztottan) használt rendszer bevezetése, hiszen a Cicero kiszolgál mintegy 2428 könyvtári létesítményt. A projekt elindításának egyik fő mozgatórugója a költséghatékony működés igénye volt, további célként fogalmazódott meg az egyes önkormányzatok számviteli rendszereivel és a szállítók rendszereivel való interoperabilitás (Kultúr Ministeriet 2022).

A COBISS nemzetközi együttműködés

Európában mindenképp egyedülálló a volt Jugoszlávia egyes utódállamai közötti, a könyvtári és információs rendszert érintő együttműködés, amely a jelenleg Szlovéniában, Mariborban fejlesztett COBISS (Common Online Bibliographic System and Services) rendszeren belül valósul meg (COBISS.net 2024a).

A COBISS a nemzeti könyvtári információs rendszerek nonprofit platformja, amelynek szerves részét képezi a COBISS3 szoftver. Utóbbit a könyvtári rendszerhez csatlakozott intézmények ingyenesen használhatják, amennyiben elfogadják a rendszert kiszolgáló COBISS.net hálózaton a bibliográfiai rekordok ingyenes cseréjére vonatkozó szabályokat. A COBISS.net hálózat egy nemzetközi együttműködési projekt a nemzeti könyvtári információs rendszerek és a jelenleg használt kutatási információs rendszerek fejlesztésére. (COBISS.net, 2024b; Seljak, 2016; COBISS.net, 2024a; COBISS.net, 2022, Library of Congress Research Guides 2024; Centar za znanstvene informacije, 2024; Wikipedija, 2024).

A hálózathoz eddig Albánia, Bosznia-Hercegovina, Boszniai Szerb Köztársaság, Bulgária, Koszovó, Észak-Macedónia, Montenegró, Szerbia és Szlovénia nemzeti, köz-, tudományos és felsőoktatási, speciális és iskolai könyvtárai csatlakoztak. A felsorolt országok nemzeti könyvtárai – Albánia (ADLIB), Koszovó (Aleph) és a Boszniai Szerb Köztársaság (nincs adat) kivételével – szintén a COBISS3 szoftvert használják, és Bulgáriában, Észak-Macedóniában, Montenegróban, valamint Szerbiában a nemzeti könyvtárak felelősek az integrált könyvtári rendszer beszerzéséért is.

A COBISS.net regionális hálózatához jelenleg 8 ország 1511 könyvtára csatlakozott.

COBISS.net	Összesen		Könyvtártípus					
	iskolai könyvtárak nélkül		nemzeti	köz-könyvtár	felsőoktatási és tudományos	speciális	iskolai	ország-kívüli
Albánia	40	40		12	25	3		
Bosznia-Hercegovina	77	77	1	21	44	11		
Boszniai Szerb Köztársaság	41	41	1	22	16	2		
Bulgária	3	3	1	1		1		
Koszovó	10	10		6	1	3		
Észak-Macedónia	72	77	1	33	15	23	5	
Montenegró	40	52	1	17	14	8	12	
Szerbia	256	266	3	106	100	47	10	
Szlovénia	288	945	1	62	86	139	646	11
Összesen	827	1511	9	280	301	237	673	11

Jelmagyarázat: - COBISS.net-tagok száma iskolai könyvtárak nélkül

16. táblázat: COBISS.net regionális hálózat megoszlása országok szerint és könyvtártípusonként

Horvátország

Horvátországban egy korábbi, 1994-es forrás szerint a 90-es években 150 könyvtár használta a CROLIST rendszert (Wilier, 1994; Unibis 2015), amely eredetileg a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Zágráb) saját fejlesztésű rendszere volt. UNILIB

néven angol nyelven is elérhető, és ma már a zágrábi székhelyű Unibis cég fejleszti (Unibis, 2024). A CROLIST ezenkívül egy közös könyvtári katalógus elnevezése is, amely 38 horvátországi könyvtár együttműködésével valósult meg. A helyzet érdekessége, hogy a rendszerben épülő közös könyvtári katalógus mögött álló konzorciumnak nem tagja a nemzeti könyvtár, éjszük alatt egy másik országos közös katalógus épül (Udrugaknjžnica „Konzorcij CROLIST”, 2024; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2024).

Franciaország

Franciaországban a Library Technology Guides (2024d) oldalán talált információk szerint a könyvtárak túlnyomó többségben önállóan, nem konzorciumban szerzik be az általuk használt rendszert.

A Francia Nemzeti Könyvtár (Bibliothèque nationale de France, BnF) saját fejlesztésű rendszert működtet (A-DCAT-02), amelyről tanulmányunk írásakor a Library Technology Guides oldalán nem találtunk információt (Library Technology Guides 2024e). A könyvtár munkatársa, Mélanie Roche osztályvezető tájékoztatása szerint a könyvtárirendszer-fejlesztés kezdete a BnF-ben a könyvtár első számítógépes katalógusának a bevezetésére datálódik, amikor is még nem léteztek kereskedelmi megoldások, legalábbis olyanok nem, amelyek megfeleltek volna az elvárásaiknak. Jelenleg az új, szintén házon belüli fejlesztésű NOEMI rendszerre való áttérést készítik elő. Választásukat indokolta, hogy ez volt az egyetlen módja egy, az IFLA könyvtári referenciamodelljével (LRM) kompatibilis rendszer megvalósításának (Riva, Le Boeuf, Žumer, 2018). A projekt a tervek szerint 2025 végén zárul, jelenleg a tesztelés és rendszerhasználatra való felkészítés (oktatás) zajlik. Az A-DCAT-02 rendszerrel ellentétben a NOEMI egy teljes körű webes megoldás, első körben csak a nemzeti könyvtáron belül érhető el.⁸

Hollandia

Különös a helyzet Hollandiában, ahol a nemzeti könyvtárat és egyetemi könyvtárakat magában tömörítő konzorcium (Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek, UKB) az OCLC-vel kötött megállapodást 2014-ben a nemzeti információs infrastruktúra átköltöztetésére a WorldShare platformra (Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek, 2024a; OCLC, 2018). Ami 2017-ben meg is valósult. Érdekesség, hogy amíg a metaadatok létrehozása és gondozása közös rendszerben valósul meg, addig a részt vevő 14 könyvtár közül három, köztük a nemzeti (királyi) könyvtár is az Alma platformot használja, míg a többi intézmény a WorldShare Management Services KSZP-t implementálta (Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek, 2024b).

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban az önálló beszerzések mellett igen jelentős a konzorciumok általi vétel, ugyanakkor az egyes rendszerek (nagyarányú) választása nem mindenképpen köthető egy konzorciumhoz (Észak-Írországtól eltekintve), illetőleg egyes konzorciumokon belül több rendszert is működtetnek.

A változatos kép háttérében többek között az Egyesült Királyság közigazgatási rendszerének felépítése, valamint az állam által nyújtott közszolgáltatások rendszere állhat.

Nagy-Britannia közigazgatása számos sajátossággal rendelkezik a fejlett nyugati államok közigazgatásához képest. Unitárius államként elismeri az autonóm

tagállamai közötti különbséget mind a közigazgatás területén, mind jogrendszerében, és tényleges önrendelkezést garantáló intézményrendszer működését teszi lehetővé Skócia, Észak-Írország és Wales területén. A tagállamokban önálló önkormányzati rendszer működik, amelyek nagyjából azonos funkciót töltenek be, finanszírozásuk is hasonló elven alapul, bevételük 60%-át az állami támogatás adja. A brit kormányzati rendszer kiemelkedő sajátossága a központi és helyi önkormányzatok éles elkülönülése, ahol kulcskérdés a központi pénzügyi kontroll, illetőleg a magánszféra közszolgáltatásokba történő bevonásával a szolgáltatásszervező szerep erősítése az 1990-es évektől (Szamel K. 2011).

Ennek megfelelően jöhetnek létre a tagállamokon belül az egyes konzorciumok, nem kimondottan könyvtári rendszerhez kapcsolódó beszerzésekre.

A közszolgáltatások minőségét javító, közvetlenül a közszolgáltatást igénybe vevők elvárásait megfogalmazó, úgynevezett Állampolgári chartát tartalmazó törvény mellett további 21 részletező chartát adtak ki. Ezek hatálya kiterjed a szolgáltatásokat igénybe vevő fogyasztók minden csoportjára, amelyek közül kiemelésre méltó a *Nemzeti Egészségügyi Szolgálat* (NHS 2024). Az autonóm tagállamokban kapcsolódva az NHS-hez az NHS England (2024), az NHS Scotland (2024) és az NHS Wales (2024) keretein belül is elérhetők könyvtárak és könyvtári szolgáltatások: dokumentumforrások, tanulmányi terek, szakkönyvtárosok segítségével, míg Észak-Írországban ezeket a szolgáltatásokat az egészségügyi és szociális ellátás (HSC 2024) keretében egyesítik. A Nemzeti Egészségügyi Szolgálathoz kiemelten kapcsolódik tájékoztatás, könyvtári szolgáltatás, illetve könyvtárak, amelyeket az autonóm tagállamokon belüli, régióként létrejött külön konzorciumok segítenek.

Az autonóm tagállamok körzetein belül könyvtártípusonként is találunk konzorciumokat. Például a délkelet-angliai könyvtárak konzorciumát (SELMS), amely 14 fenntartó önkormányzat összefogásával jött létre és közel 300 könyvtárat fed le (The SELMS Consortium, 2024; Ballard, 2018; Library Technology Guides, 2008). A konzorcium könyvtárai a Civica által fejlesztett Spydus IKR-t használják (2024). A Civica az Egyesült Királyság egyik legnagyobb szoftvergyártó vállalata, a felhőtechnológiára optimalizált Spydus rendszert a világon több mint 1500 könyvtárban használják (Library Technology Guides, 2024f; Library Technology Guides, 2021).

Észak-Írországban a *The Northern Ireland Library Authority* az összes közkönyvtár ellátásáért felelős szerv, amely 2024-ben biztosította a közkönyvtárak migrációját az Axiell OpenGalaxy rendszerébe (Libraries NI 2023).

A nemzeti könyvtár, a British Library ugyanakkor 2019-ben kiadott egy ajánlást az Egyesült Királyság közkönyvtárainak digitális átállásáról, amely az „egységes digitális jelenlét” megvalósításához szükséges lépéseket taglalja, célkitűzés egy országos online platform, könyvtári rendszer (IKR/KSZP) implementálása (British Library 2019). A javaslattal összhangban az összes 23 helyi önkormányzat 321 könyvtárának együttműködésével megvalósuló (köz)könyvtári konzorcium (The Libraries Consortium) szerződést kötött a SirsiDynix fejlesztői partnerével (SOLUS) egy közös könyvtári szolgáltatási platform fejlesztéséről (TLC, 2024; Macdonald, 2022; Alberge, 2023; SirsiDynix, 2021; Saini Badwall, 2022). A konzorcium jelenleg is egy SirsiDynix-terméket használ, a Symphony integrált könyvtári rendszert (Library Technology Guides 2023). Szemben a – nem konzorciumi tag – British Libraryvel, amely 2003 óta az Aleph rendszert használja (Library Technology Guides 2024g).

Walesben a National Library of Wales az Ex Libris Alma és Primo VE rendszerét működteti, amelynek beszerzése a Walesi Egyetemi Könyvtárak Fórumához

„A nemzeti könyvtár, a British Library ugyanakkor 2019-ben kiadott egy ajánlást az Egyesült Királyság közkönyvtárainak digitális átállásáról ... célkitűzés egy országos online platform, könyvtári rendszer (IKR/KSZP) implementálása.”

(WHELF) köthető. A WHELF-nek a National Library of Wales tagja, de nem találunk rá utalást, hogy vezető szerepe lett volna a projektben.⁹

Összegzés

A könyvtári technológiák alkalmazása, a különböző műszaki megoldásokba való beruházások terén kimutatható eltérések mögött meghúzódó piaci trendek, gazdasági vagy egyéb mutatókra visszavezethető lehetséges okok és összefüggések feltárása komoly kihívást jelent. Egyelőre legfeljebb sejtéseket fogalmazhatnánk meg, tudván-tudva, hogy a szálak kibogozása során számolnunk kell az üzleti tevékenységek és piaci mozgások mozgatórugóinak kiismerhetetlen komplexitásával, nem utolsósorban az egyes államok költségvetési politikájában tükröződő társadalmi tényezőkkel, és sok olyan egyéb faktorról, amely befolyásolhatja egy könyvtári rendszer beszerzésének és fejlesztésének körülményeit.

Egy, a háttér folyamatokat feltáró, tudományos igényességgel lefolytatott, részletes adatelemzést nagyobb volumenű, a fejlesztők, szolgáltatók, illetve felhasználók direkt megszólításán alapuló adatgyűjtésnek kell megelőznie, ennek ellenére a rendelkezésre álló információk tükrében bizonyos állításokat már most is – több-kevesebb bizonyossággal – megtehetünk.

Ilyen volt az a korábban megfogalmazott kijelentésünk, hogy a használt rendszerek tekintetében szembetűnő különbség mutatkozik az EU- és nem EU-országok esetében: amíg az uniós országokban a spanyol nyelvterületen használt Absys, a nemzetközi rendszerek tekintetében pedig az Alma KSZP a piacvezető, addig az EU-n kívül a nyílt forráskódú Kohát részesítik előnyben. Ennek oka – korábban megfogalmazódó feltételezéseink szerint – (legalább részben) finansziális természetű. A Koha ugyanakkor, ahogy arra szintén utaltunk, az EU tagországokban is igen elterjedt – vélhetően – a könnyebb testreszabhatósága miatt. Az Alma említett piacvezető szerepét uniós viszonylatban árnyalja, hogy míg Ausztriában vagy az Egyesült Királyságban valóban jelentős számban telepítették a rendszert, addig Franciaországban a nyílt forráskódú PMB, Dániában pedig a Cicero könyvtári rendszer az elterjedtebb.

Ahogy arra szintén utaltunk, Európa nemzeti könyvtárai tekintetében minden országra kiterjedő, általános megállapítás a beszerzés és szolgáltatás területén nem tehető. Esetenként a nemzeti könyvtár komolyabb, irányító szerepet vállal az egyes országos konzorciumokban (Dánia, Lengyelország), olykor e vezető szerep a beszerzéseken és implementálásokon túl a fejlesztésekben is megnyilvánul (Finnország). Láttuk, hogy például Hollandiában a nemzeti könyvtárat és egyetemi könyvtárakat magában tömörítő konzorcium esetében a metaadatok létrehozása és gondozása közös rendszerben, a WorldShare platformon keresztül valósul meg, ugyanakkor a részt vevő könyvtárak között három is akad, köztük a nemzeti könyvtár, amely az Alma platformot használja. Van olyan ország is, jelesül Franciaország, ahol a nemzeti könyvtár fejleszt a saját igényeire szabott rendszert.

A kép tehát meglehetősen összetett. A különböző körülmények különböző megoldásokat szülnek. Végső konklúzióként legfeljebb ennyit lehet lejegyezni.

Jó volna mindazonáltal az adatgyűjtést – a korlátozó lehetőségekhez mérten – tovább szélesíteni, kiküszöbölve a felhasznált források hiányos adatközlésein alapuló, esetlegesen pontatlan tájékoztatást. Ezért is fogadunk örömmel minden olyan visszajelzést, amely segítségünkre lehet a gyűjtött adatok finomításában, kiegészítésében.

Lábjegyzet

¹ <https://exlibrisgroup.com/products/alma-library-services-platform/> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

² <https://www.oclc.org/en/worldshare-management-services.html> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

³ <https://www.ebsco.com/academic-libraries/products/ebsco-folio> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

⁴ <https://koha-community.org/> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

⁵ <https://www.sirsidynix.com/symphony/> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

⁶ <https://www.civica.com/en-au/product-pages/spydu-integrated-library-management-solution/> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

⁷ <https://ki.oszk.hu/dokumentumtar/konyvtari-statisztika-harmonizalt-idosoros-adatbazisa> (Utolsó elérés: 2024.11.19.)

⁸ A projektről bővebben francia nyelven az alábbi oldalon olvashatnak: <https://www.transition-bibliographique.fr/wp-content/uploads/2023/12/Presentation-4-Bertrand-Cottour-Crassous-Lefevre-Roche.pdf>

⁹ A témához közvetve kapcsolódó további források:

- GOV.UK (2024) An independent review of English public libraries, Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/an-independent-review-of-english-public-libraries-report-and-government-reponse/an-independent-review-of-english-public-libraries> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Arts Council England (2024) Cultural Investment Fund, Elérhető: <https://www.artscouncil.org.uk/our-open-funds/cultural-investment-fund> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Arts Council England (2023) Annual Libraries Report 2022 to 2023, Elérhető: <https://www.artscouncil.org.uk/our-open-funds/cultural-investment-fund> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Arts Council England (2024:1) How we work with libraries, Elérhető: <https://www.artscouncil.org.uk/supporting-arts-museums-and-libraries/supporting-libraries/how-we-work-libraries> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Irish libraries: An introduction, IFLA Journal, 2022. 48(4), 483–491. <https://doi.org/10.1177/03400352221128717> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Department for Communities (2024) Information about the public library service including the functions of the NI Library Authority (Libraries NI) and the Public Records Office of Northern Ireland, Elérhető: <https://www.communities-ni.gov.uk/topics/museums-and-libraries/libraries> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- The Scottish Library and Information Council (2021) Forward: Scotland's Public Library Strategy, Elérhető: <https://scottishlibraries.org/advice-guidance/national-strategies/forward-scotlands-public-library-strategy/> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- The Scottish Library and Information Council (2024) The Public Library Improvement Fund, Elérhető: <https://scottishlibraries.org/funding/the-public-library-improvement-fund/the-public-library-improvement-fund/> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- The National Library of Wales (2021) A Library for Wales and the World - Strategic Plan 2021-26 <https://www.library.wales/about-nlw/about-us/governance/corporate-documentation/a-library-for-wales-and-the-world-strategic-plan-2021-26> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- The National Library of Wales (2024) Crowd Cymru – Wales, Elérhető: <https://www.library.wales/news/welcome-to-crowd-cymru> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

The National Library of Wales (2024:1) Gwynedd to Lead National Library Project, Elérhető: <https://libraries.wales/gwynedd-to-lead-national-library-project/> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Felhasznált és ajánlott forrás

- Alberge, D. (2023) *Library shared services and national initiatives : single digital presence for UK public libraries*, Iglibtech, 2023. december 30. https://iglibtech.com/shared_services (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Alexandra Institute (2024) *Public-private partnerships and collaborations in the context of library technology (pilot study)*, Elérhető: https://libereurope.eu/wp-content/uploads/DFFU_LIBER_report.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Ballard, H. (2018) *SELMS Consortium - reflecting our shared values of customer service, value for money and innovation*, GOV.UK blogs, 2018. november 1. Elérhető: <https://dcmslibraries.blog.gov.uk/2018/11/01/selms-consortium-reflecting-our-shared-values-of-customer-service-value-for-money-and-innovation/> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Biblioteka Narodowa/Aktualności (2023) *Kolejnych 21 bibliotek z najnowocześniejszym systemem bibliotecznym*. Elérhető: <https://www.bn.org.pl/aktualnosc/5146-kolejnych-21-bibliotek-z-najnowocześniejszym-systemem-bibliotecznym.html> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- Biblioteka Narodowa (2024) *Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek / WDROŻENIA*. Elérhető: <https://www.bn.org.pl/dla-bibliotekarzy/narodowy-program-rozwoju-czytelnictwa-2.0/budowa-ogolnokrajowej-sieci-bibliotecznej-poprzez-zintegrowany-system-zarzadzania-zasobami-bibliotek/wdrozenia> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- Breeding, M. (2024) *2024 Library Systems Report*. Elérhető: <https://americanlibrariesmagazine.org/2024/05/01/2024-library-systems-report/> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- Breeding, M. (2018a) *Smarter Libraries through Technology*, *Smart libraries newsletter*, Vol. 38. No. 6. 2018. p. 1–6. <https://alair.ala.org/server/api/core/bitstreams/09dc757d-f625-4d24-9554-7feb7ada36e/content> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Breeding, M. (2018b) *Cicero: A New System Designed for Shared Library Management*, *Smart libraries newsletter*, Vol. 38. No. 6. p. 2–5. <https://librarytechnology.org/document/24049> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- British Library (2019) *Digital transformation for uk public libraries*. Elérhető: https://d1ssu070pg2v9i.cloudfront.net/pex/pex_carnegie2021/2019/06/06133326/SDP-report-High-res-single-page.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- Dancs, Sz. (2016) *Újra a könyvtári szolgáltatási platformokról (és egyéb könyvtári rendszerekről)*, *Könyvtári Figyelő*, 62(3). p. 391–396. Elérhető: https://epa.oszk.hu/00100/00143/00337/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2016_391-396.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- CENL (2012) *The Royal Library Denmark. Report 2012*, Elérhető: https://www.cenl.org/wp-content/uploads/2019/06/Denmark_Annual_Report_2012.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Centar za znanstvene informacije (2024) *CROLIST – skupni katalog hrvatskih knjižnica*. Elérhető: <https://www.lib.irb.hr/web/hr/blog/item/619-crolist.html> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- COBISS.net (2022) *Minutes of the COBISS.Net Council Meeting, 12 September 2022*, online. Elérhető: https://www.cobiss.si/novice/dokumenti/7_CNC_Zapisnik_eng_2022.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- COBISS.net (2024a) *Member countries*. Elérhető: <https://www.cobiss.net/#Member-countries> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- COBISS.net (2024b) *COBISS Platform – Co-operative Online Bibliographic System and Services*. Elérhető: <https://www.cobiss.net/cobiss-platform.htm> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Hakulinen, I. (2024) *Using Koha in the National Library of Finland and in Other Finnish Libraries*, In: TK 5: Organisation, Organisationsentwicklung, Management und Services/ Next Generation Koha (04.06.2024, 16:00 – 18:00, Saal F / 2. OG). Elérhető: <https://opus4.kobv.de/opus4-bib-info/frontdoor/index/index/year/2024/docId/19130> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- ICOLC (2024) *Royal Danish Library - National License Consortium*. Elérhető: <https://icolc.net/participating-consortia/royal-danish-library-national-license-consortium> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- IFLA (2024) *Library map of the World*. Elérhető: <https://librarymap.ifa.org/map> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)

Koha-yhteenliittymän organisaation (2024) Elérhető: <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pagelid=154862222>
(Utolsó elérés: 2024.08.29.)

Kultúr Ministeriet (2022) *The Danish Agency for Culture and Palaces – Libraries and literature*, Elérhető: <https://slks.dk/english/work-areas/libraries-and-literature> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Libraries NI (2023) Annual Business Plan 2023/24. Elérhető: <https://www.librariesni.org.uk/media/30gbcods/libraries-ni-business-plan-2023-24.pdf> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Library of Congress Research Guides (2024) *Croatia and the Croatian collections in the Library of Congress*. Elérhető: <https://guides.loc.gov/croatian-collections/digital-resources-openly-available> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Library Technology Guides (2023) *The Libraries Consortium*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/library/199641> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Library Technology Guides (2008) *UK's largest library authority to enhance reader services for over 1.3 million people with Civica, április 29*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/pr/13271> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2021) *Libraries across every Irish county to benefit from new digital tech to help boost reading and literacy*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/pr/26825> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024a) Elérhető: <https://librarytechnology.org> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)

Library Technology Guides (2024b) *'found 20 items where the country is Denmark and the library automation system used is Alma'*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/libraries/search.pl?ILS=Alma&Country=Denmark> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024c) *'found 6 items where the library is a member of RLD consortium'*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/libraries/search.pl?Consortia=RLD%20consortium> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024d) *'found 679 items where the country is France'*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/libraries/search.pl?Country=France> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024e) *National Library of France = Bibliothèque nationale de France*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/library/3388> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024f) *Spydus*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/product/spydus/> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Library Technology Guides (2024g) *British Library*. Elérhető: <https://librarytechnology.org/library/3413> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Macdonald, G. (2022) *Next generation public library LMS, CILIP, 2022. április 21*. Elérhető: <https://www.cilip.org.uk/news/603010/Next-generation-public-library-LMS.htm> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (2024) *Hrvatski nacionalni skupni katalog*. Elérhető: <http://skupnikatalog.nsk.hr/> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)

National Library of Finland (2024) *Library System Service*. Elérhető: <https://www.kansalliskirjasto.fi/en/services/library-system-service> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)

OCLC (2018) *OCLC case study: UKB Consortium*. Elérhető: <https://www.oclc.org/content/dam/oclc/Collateral/Services/OCLC-Case-Study-UKB-Consortium.pdf> (Utolsó elérés: 2024.08.12.)

Seljak, T. (2016) *Në interes të kujt është izolimi i bibliotekave në Kosovë?* Elérhető: [https://www.cobiss.net/doc/Kosova_Sot_Toma%C5%BE_Seljak_\(12.3.2016\)_alb.pdf](https://www.cobiss.net/doc/Kosova_Sot_Toma%C5%BE_Seljak_(12.3.2016)_alb.pdf) (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

Riva, P., Le Boeuf, P., Žumer, M. (2018) *IFLA könyvtári referenciamodell*. Elérhető: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017_rev201712-hu.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.07.)

Saini Badwall, K. (2022) *C104: The Libraries Consortium (TLC) new library services platform*, In: Internet Librarian 2022, 2022. október 18-20. Elérhető: https://thelibrariesconsortium.org.uk/wp-content/uploads/2022/10/Intl2022_LSP_PresentationSlides.pdf (Utolsó elérés: 2024.08.08.)

- SirsiDynix (2021) *Surrey County Council joins The Libraries Consortium*. Elérhető: https://www.sirsidynix.com/press_release/surrey-county-council-joins-the-libraries-consortium/ (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Systematic: CICERO Library Management System, Elérhető: <https://cdn.systematic.com/api/storage?filename=/media/egdjrme/cicero-lms-uk.pdf> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Szamel K. (szerk.) (2011) *Az Európai Unió tagállamainak közigazgatása* [online], CompLex Kiadó, Budapest, p. 336. Elérhető: <https://mersz.hu/szamel-balazs-gajduschek-koi-az-europai-unio-tagallamainak-kozigazgatasa/> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- The SELMS Consortium (2024) <https://selms.spydus.co.uk/docs/SELMS/about.html> (Utolsó elérés: 2024.08.07.)
- Udruga knjižnica „Konzorcij CROLIST“ (2024) *Članovi-web stranice i katalogi*. Elérhető: http://www.ukkc.crolib.hr/?page_id=23 (Utolsó elérés: 2024.08.29.)
- TLC: The Libraries Consortium (2024) Elérhető: <https://thelibrariesconsortium.org.uk/> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek (2024a) *Samenwerkende Nederlandse Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek*. Elérhető: <https://ukb.nl/> (Utolsó elérés: 2024.08.12.)
- Universiteitsbibliotheken en Nationale Bibliotheek (2024b) *Leden*. Elérhető: <https://ukb.nl/over-ukb/leden/> (Utolsó elérés: 2024.08.12.)
- Wikipedija (2024) *CROLIST*. Elérhető: <https://hr.wikipedia.org/wiki/CROLIST> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Wilier, M. (1994) CROLIST: Croatian Library and Information System, *VINE*, Vol. 24 No. 4, pp. 39-44. <https://doi.org/10.1108/eb040551>
- Unibis (2015) *VERO*, Elérhető: <http://www.unibis.hr/VERO.html> (Utolsó elérés: 2024.08.08.)
- Unibis (2024) *CROLIST ILS*, Elérhető: <http://www.unibis.hr/unibis.htm> (Utolsó elérés: 2024.08.29.)